

Motion till riksdagen 2024/25:3370

av **Ulrika Liljeberg m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2024/25:141 Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier m.m.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utvärdering av den nya bestämmelsen om förolämpning mot tjänsteman och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda ett bredare skydd för offentliganställda och tillkännager detta för regeringen.

Allmänt

Hot, våld och trakasserier mot tjänstemän ökar i såväl omfattning som allvarsgrad. Det är en oacceptabel utveckling. Därför välkomnar Centerpartiet regeringens ansats att möta dessa problem eftersom hot och våld riskerar att medföra att tjänstemän inte vågar fullgöra sina uppgifter fullt ut och att grundläggande rättsprinciper åsidosätts. Det är även ett arbetsgivarproblem som det allmänna måste ta sitt fulla ansvar för – ingen offentligt anställd ska behöva vara rädd eller bli utsatt i sin tjänsteutövning.

En offentlig förvaltning under press och hot från otillbörlig påverkan riskerar också att leda till att förtroendet för det allmännas olika institutioner och demokratin minskar när grundläggande principer om objektivitet, legalitet och likabehandling inom den offentliga förvaltningen åsidosätts. Samtidigt utgör hot, våld och trakasserier också en fara för effektiviteten i förvaltningen. Centerpartiet instämmer därför i regeringens bedömning att våld, hot och trakasserier mot offentliganställda är systemhotande och i förlängningen utgör en fara för vårt demokratiska samhälle som måste tas på största allvar. Det starkare straffrättsliga skydd som nu föreslås, såsom utvidgningen av tillämpningsområdet för hot mot tjänsteman, tillsammans med skärpta straffskalor, är därför välkommet. Utöver detta föreslår regeringen också att sekretessen i den

personaladministrativa verksamheten stärks för att strama upp skyddet för offentlig-anställdas personuppgifter. Centerpartiet välkomnar dessa förslag.

Ett nytt brott om förolämpning mot tjänsteman

Regeringen föreslår införandet av ett nytt brott, förolämpning mot tjänsteman. Det brottsliga agerandet föreslås överensstämma med rekvisiten för förolämpningsbrottet i den allmänna straffbestämmelsen i 5 kap. 3 § brottsbalken (BrB), med uttrycklig avsikt att inte kriminalisera andra gärningar än de som redan är kriminaliserade i dag. Syftet är i stället att förtydliga förolämpningsbrottets dubbla skyddsintressen, och att placera brottet under allmänt åtal. Så som Umeå universitet framhåller förefaller förslaget onödigt eftersom det redan finns möjlighet att använda 5 kap. 3 § BrB tillsammans med åtalsregeln i 5 kap. 5 § 2 BrB så att allmänt åtal kan väckas vid "förolämpning mot någon i eller för hans eller hennes myndighetsutövning". Centerpartiet ifrågasätter huruvida den nya brottsrubriceringen tillför något substantiellt, och anser att en översyn av förolämpningsbestämmelsen för att utreda eventuella behov av utvidgning till fler grupper i stället hade varit en mer rimlig lösning. En sådan översyn skulle vara en effektivare åtgärd i syfte att stärka skyddet för samhällsnyttiga och offentliga funktioner. I avsaknad av en sådan översyn innebär det föreslagna brottet om förolämpning mot tjänsteman möjligtvis en formell utökning av skyddet för offentliganställda, men i verkligheten riskerar det i stället att vara en åtgärd som främst skapar ytterligare merarbete hos åklagare och domstolar, snarare än reellt skydd för de offentligt anställda. Det är därför angeläget att tillämpningen av bestämmelsen, och dess konsekvenser, följs noga. Regeringen bör därför säkerställa att en förutsättningslös utvärdering av regleringen och dess effekter genomförs efter tre år.

En ny reglering om att utelämna beslutsfattareshamn

Regeringen föreslår också en ny bestämmelse i förvaltningslagen (2017:900) som ger myndigheter möjlighet att i underrättelser om beslut utelämna namn på beslutsfattare om det kan befaras att personen utsätts för hot, trakasserier eller annan allvarlig olägenhet. En liknande bestämmelse föreslås i skatteförfarandeförordningen (2011:1261).

Avsikten bakom den föreslagna regleringen är såklart lovvärd. Det framgår emellertid såväl av utredningen och propositionen som av remissvar från bl.a. Justitiekanslern (JK), Riksdagens ombudsmän (JO) och Säkerhetspolisen samt Lagrådets yttrande att effekten av bestämmelsen – i bästa fall – är begränsad. Den bristande effekten består framför allt i att även om myndigheten väljer att anonymisera en skriftlig underrättelse, så är informationen fortfarande tillgänglig från myndigheten om en enskild ringer och efterfrågar namnet på beslutsfattaren. Anonymiteten blir med andra ord inget mer än en chimär som saknar egentlig effekt. Så som också bl.a. JK, Kustbevakningen och flertalet kommuner framhåller uppstår den största utsattheten främst vid direkta möten med enskilda, och det faktum att den anställdes namn då ger tillgång till en mängd annan personlig information via internetbaserade söktjänster. Kammarrätten i Stockholm och Åklagarmyndigheten lyfter vidare i sina remissvar det lagstiftnings-tekniskt oortodoxa förfarandet att införa en undantagsbestämmelse från en huvudregel

som i sig inte framgår av lagstiftningen. En e contrario-tolkning av den föreslagna regeln innebär med andra ord att man inför en ny huvudregel som saknar uttrycklig formulering i lag. Det här är en besynnerlig ordning som bör undvikas.

Centerpartiet instämmer som sagt i regeringens bedömning att offentliganställda behöver ett bättre skydd, och de flesta av förslagen i propositionen leder också till ett sådant resultat. Den föreslagna bestämmelsen om att utelämna beslutsfattares namn från skriftliga underrättelser räcker dock inte hela vägen.

För snart ett år sedan genomfördes en ändring i polislagen, som innebar att anställda vid Polismyndigheten som arbetar mot den organiserade brottsligheten i vissa fall kan använda en annan uppgift än namn i beslut, och att uppgifter om den anställdes identitet är sekretessbelagda. I och med att uppgifter som kan koppla beslutet till den anställda sekretessbelades, uppnåddes ett högre skydd för poliser som arbetar mot grov organiserad brottslighet. Samtidigt kommer inte sällan tjänstemän inom en rad andra myndigheter – såsom socialtjänsten, Kriminalvården och Kronofogden för att nämna några – i kontakt med samma personer, men med ett endast chimärskydd. Centerpartiet anser att vi behöver ha en högre ambition än så när det gäller att skydda våra offentliganställda. Regeringen bör därför skyndsamt utreda hur samma skydd mot den organiserade brottsligheten som polisanställda har kan ges fler offentligt anställda.

Ulrika Liljeberg (C)

Malin Björk (C)

Helena Vilhelmsson (C)